

(...) Op basis van verschillende Griekse woorden voor liefde kunnen er tenminste vijf vormen van liefde worden onderscheiden: *epithumia*, *eros*, *philia*, *agapè* en *storchè*. Ik vertaal ze hier even als 'wellustig verlangen', 'verliefd beminnen', 'houden van ...', 'welgevallen hebben aan ...' en 'hoogachten'.

(...)

De seksualiteit van de *eros* moet scherp onderscheiden worden van de *epithumia*, aangezien daarin juist sprake is van een wezenlijke betrokkenheid op de geliefde. Deze is onvervangbaar voor de verliefde 'minnaar'. We treffen een dergelijke betekenis van *eros* reeds aan in Plato's *Symposium* en wel in het verhaal van Aristophanes waarin de ziel op zoek is naar haar wederhelft. Daarmee is meteen ook aangegeven dat het bij deze *eros* niet alleen maar gaat om een oceanische versmelting — want die kan ook voorkomen in de wellustige seksualiteit, maar om een gemeenschappelijke bezieling waarin de minnaar zichzelf samen met zijn geliefde 'heel' wil maken. (...)

-

(...) Socrates begreep het filosoferen dan ook wel als een *maieutiek*, dat wil zeggen als de kunst van de vroedvrouw, de verloskunde, namelijk om de wijsheid die in iemand besloten ligt geboren te laten worden. Dat is een ontregelend en ingrijpend transformatieproces van de ziel dat altijd ook met pijn en moeite gepaard gaat. (...)

-

(...) Ik duid de erotische extase dus ook niet primair aan de hand van de gevoelsbeleving, maar aan de hand van het liefdesspel zelf. In het kosmisch ritme van de erotische handelingen komt een samenspel tussen geliefden tot stand dat zijn eigen dynamiek kent: 'het' is er. Dit 'het' wijst op de bovenindividuele aard van hun gemeenschap en kan niet worden afgedwongen; er kan hooguit op worden toe- en ingespeeld. Het impliceert wel zo iets als een wederzijdse tact waarin de geliefden elkaar in vervoering brengen. Dit 'het' gaat weliswaar met genot gepaard, maar het is meer dan dat: *als het samenspel dat zich tussen hen afspeelt is het de gehele zichzelf versterkende beweging van hun gemeenschap zelf*. Daarom wordt het liefdesspel ook wel als een kosmische dans opgevat.

(...)

Daarin spelen verlangen, voelen, zinnelijkheid en denken op een elkaar versterkende manier samen en in die zin komt ook het gehele zielsleven in het spel. Hoofd en hart, buik en mond komen samen.

(...)

-

(...) Precies vanwege dit verlangen naar gemeenschap en bloei heeft de *eros* een uitgesproken betekenis in de historische dynamiek van het leven. Dat blijkt ook wel uit de ervaring van verliefdheid, die ons veel leert over *eros*. In de erotische beleving is het verlangen naar de beminde van dien aard dat iemand uit zijn vertrouwde leven wordt gerukt en zijn hart verliest aan de ander, maar dit verlies is tegelijkertijd een geven van zichzelf aan *de beminde*. Mijn oude leven is ten einde, een nieuw leven kondigt zich aan, met alle verwachtingen en illusies van dien.

In de vervulling van het erotisch verlangen komt daadwerkelijk gemeenschap tot stand. Iemand vindt zichzelf in en door de ander. (...)

-

(...) Toch vraagt de erotische verhouding op termijn doorgaans een zekere bedrevenheid en ja, ook liefde om de geliefde in vervoering te brengen. We raken hier aan de erotiek als kunst. In mijn boek laat ik zien dat er 'psychotechnieken' zijn die dit bevrijdend samenspel bevorderen: discipline, concentratie, aandacht en creativiteit. Zij zijn overigens van belang bij al ons scheppen. De discipline en het denken staan daarbij niet naast of tegenover de zinnelijkheid en het gevoel, maar manifesteren zich als een verfijning, verdieping, verrijking en intensivering ervan. (...)

-

(...) In mijn begrip is erotiek dan ook een vorm gegeven *intensivering van de seksualiteit* waarin sprake is van overgave, transformatie, verbondenheid en de bloei van ons wezen.

(...)

De bloei van de geliefde waarop de erotiek is gericht betreft wezenlijk zijn of haar integrale oftewel 'heilige' *schoonheid*; en het is deze schone aanwezigheid van de geliefde waarvan de minnaar houdt en waarin dus ook zijn genot gelegen is. Hij ziet de schoonheid in de ander, laat hem die voelen en brengt haar tot verschijning.

Het gaat hier dan niet zozeer om een esthetische schoonheid, maar om de vrije schoonheid van de geïntegreerde ziel zelf die zich lijfelijk verwezenlijkt in verbondenheid met de geliefde. De transformerende bevrijding tot deze scheppende en speelse schoonheid is dan tevens een verschoning of loutering — een *katharsis*. (...)

-

(...) Het gaat in ieder geval om een discipline, concentratie, aandacht en creativiteit die iemand vanuit zichzelf aan de geliefde schenkt. De eigen heling is noodzakelijk voor de heling van anderen. En zo geldt ook dat het genot niet van de geliefde geëist wordt, maar dat het eigen vermogen om te genieten aan de geliefde wordt geschonken: het offer van liefde als geschenk. (...)

Ad Verbrugge

The quotes by Ad Verbrugge originate from:

Tijdschrift voor Filosofie, 76/2014, p. 851-862 *Transgressie of transformatie? Een nadere toelichting van het begrip eros in Staat van verwarring* door Ad Verbrugge (Amsterdam)

Staat van verwarring. Het offer van liefde, Amsterdam, Boom, 2013